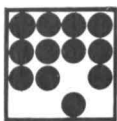
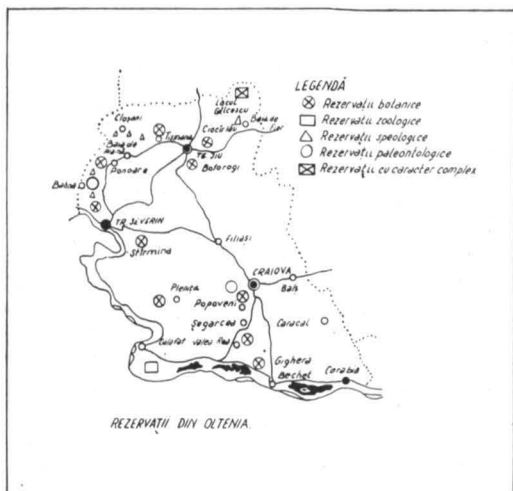

NOTE ȘI COMUNICĂRI

MONUMENTE ALE NATURII DIN OLTENIA

Ana MALOȘ și Constantin MALOȘ

Oltenia este provincia fizico-geografică, în care „drama evoluției” a îmbrăcat forme din cele mai interesante. Nenumărate specii de plante și animale s-au format pe aceste meleaguri (*Dianthus kladovanus*, *Prangos carinata*, *Cloșania winkleri* și altele), dar multe au fost și acelea care au părăsit arena biologică din cauze naturale sau artificiale (*Unio craiovensis*, *Unio doljensis*, *Vivipara craiovensis* etc.).

Ultimul grup de cauze ne interesează în mod deosebit, căci autorii principali sîntem noi, oamenii, care am subjugat „planeta măruntică, slugă plecată a soarelui” și pe care ne „răfoim” în fel și chip, considerîndu-ne „regii creațiunii”, așa cum afirma la începutul secolului marele savant român Emil Racoviță (20). Datorită acțiunii noastre multisekulare, au fost radiate din catalogul existenței specii de mare valoare științifică și practică.

În Oltenia, numai în ultimii 200 de ani, au dispărut: capra de munte (*Capra ibex*), zăganul (*Gypaëtus barbatus*), laurul (*Ilex aquifolium*), iar multe specii de animale și plante au o existență nesigură, fiind amenințate cu dispariția (*Otis tarda*,

Corvus corax, *Paeonia tenuifolia*, *Nigritella nigra*, *Taxus baccata*, *Prangos carinata*, *Fritillaria meleagris*, *Gentiana lutea*, *Angelica archangelica*, *Corylus colurna* etc.). Dacă adăugăm la acestea și distrugerea unor minunate colțuri din natură (peștera Polovraci, pădurile seculare de *Quercus pedunculiflora* din sudul Olteniei ș.a.), ne dăm seama de riscurile pe care ni le asumăm intervenind în echilibrul naturii fără discernămint (exploatarea irațională, construcții pe locuri inadecvate etc.).

Primele luări de poziție privind ocrotirea naturii pe teritoriul Daciei Malvensis le avem de la I. P. Ionescu-Argetoaia (8), Raul Călinescu (6) și Alexandru Borza (3), iar printre cei care și-au adus o contribuție importantă la organizarea ocrotirii naturii trebuie să-i amintim pe: Marin Demetrescu, primul director al Muzeului Olteniei, Alexandru Buia, fostul președinte al Consiliului regional de îndrumare pentru ocrotirea naturii și C. S. Nicolăescu-Plopoșor, primul președinte al Subcomisiei monumentelor naturii din Craiova, înființată la 22 martie 1968.

Lucrări mai recente cu privire la ocrotirea plantelor și a animalelor, a peșterilor sau a punctelor fosilifere se datoresc lui Al. Buia (4, 5), Val. Pușcariu (18), M. Păun (15), M. Tâlpeanu (22), N. Mitulescu (14), M. Bleahu și colab. (2), Fr. Thomas și colab. (23), I. Fîru (7), C. Maloș și colab. (12, 13), A. Maloș (11), E. Bazilescu (1), M. Popescu (16) și alții.

Având în vedere obiectivele urmărite în acțiunea de salvare a rarităților din natură, pe teritoriul Olteniei se ocrotesc plante și animale, precum și fragmente complexe din natură, care sînt cunoscute sub numele de rezervații (vezi schița).

Speciile de plante supuse scutului legii pe întreg teritoriul acestei provincii sînt: tisa (*Taxus baccata*), angelica (*Angelica archangelica*), ghițura galbenă (*Gentiana lutea*), floarea de colț (*Leontopodium alpinum*), ghimpele (*Ruscus aculeatus*), bibilica (*Fritillaria meleagris*), flucucii de munte (*Trolius europaeus*), iedera albă (*Daphne blagayana*) și zăda (*Larix decidua* var. *polonica*).

Există însă și alte specii care reclamă a fi ocrotite prin lege, deocamdată avînd un regim de ocrotire provizoriu. Din acest grup de plante amintim: laleaua peștrită (*Fritillaria montana*), bujorul de stepă (*Paeonia tenuifolia*), *Prangos carinata*, *Ruscus hypoglossum*, *Chelidanthus marantae*, *Dianthus kladovanus* și *Corylus colurna*.

Dintre animalele și păsările ocrotite în țară, care trăiesc sau pătrund periodic în cuprinsul regiunii, notăm următoarele specii: broasca țestoasă (*Testudo hermanni hermanni*), dropia (*Otis tarda*), corbul (*Corvus corax*), cocoșul-de-munte (*Tetrao urogallus*), vulturul alb (*Neophron percnopterus*), vulturul negru (*Aegyptius monachus*), acvila-de-stîncă (*Aquila chrysaetos*), spîrcaciul (*Otis tetrax*), lopătarul (*Platalea leucorodia*), egreta mică (*Egretta garzetta*), piciorongul (*Himantopus himantopus*), pelicanul comun (*Pelecanus onocrotalus*), capra neagră (*Rupicapra rupicapra*) și risul (*Lynx lynx*).

Profilul rezervațiilor din Oltenia este variat, în funcție de natura obiectivului supus ocrotirii. Astfel, aici se întîlnesc rezervații botanice, zoologice, speologice, geologice sau complexe.

După nivelul la care sînt ocrotite rezervațiile, întîlnim patru situații diferite: 1) rezervații ocrotite pe plan local, fără avizul Academiei R. S. România; 2) rezervații ocrotite pe plan local cu avizul Academiei R. S. România; 3) rezervații ocrotite prin legislația silvică, pentru cele care se află pe teritoriul forestier; 4) rezervații ocrotite prin hotărîri ale Consiliului de Miniștri.

Primele două etape sînt absolut necesare, căci așa cum arăta Emil Racoviță (19), numai după un provizorat poate să reiasă „că instituirea corespunde în adevăr scopului și că sînt semne că acest scop poate să fie împlinit în viitor”. Din acest motiv, tendința de a crea rezervații ocrotite prin H.C.M.-uri fără un studiu prealabil de cîțiva ani este dăunătoare. Memoriile științifice întocmite la repezeală nu pot justifica, de multe ori, necesitatea creării unei rezervații și nici căile prin care această rezervație va fi ocrotită în viitor.

Analizînd situația rezervațiilor botanice din Oltenia, se constată că trei dintre ele sînt ocrotite, deocamdată, prin legislația silvică, documentațiile fiind întocmite și aprobate de Academia R. S. România, urmînd să se emită hotărîri ale Consiliului de Miniștri (rezervația Stîrmina, Gura Văii — Vîrciorova, pădurea de castani de la Tismana-Pocruia), una este în stadiu de definitivare (pădurea Poiana Pleniței), iar 6 sînt în stadiul de provizorat, fiind ocrotite fără a avea documentații aprobate de Academia R. S. România (fînețele de la Gighera, de la Valea Rea, de la Popoveni-Craiova, pădurea Botorogi-Tg. Jiu, pașiștea cu narcise de pe Ciocîrlău — Tg. Jiu și pădurea cu liliac de la Ponoare).

Pădurea Stîrmina este alcătuită dintr-un amestec de foioase (*Quercus cerris*, *Q. frainetto*, *Q. pubescens*, *Carpinus betulus*, *Tilia tomentosa* etc.). Se ocrotește o porțiune de circa 100 ha la sud-est de Ostrovul Corbului, unde există în bună parte fagul (*Fagus sylvatica* var. *moesiaca*) și gîrnița (*Quercus frainetto*). În pădure se întîlnesc *Ruscus aculeatus*, smochin (*Ficus carica*), fag sudic (*Fagus orientalis*) și altele. Este de reținut că aici se dezvoltă foarte bine broasca țestoasă (*Testudo hermanni hermanni*), care este ocrotită prin lege în țara noastră.

Defileul Dunării între Vîrciorova și Gura Văii este un „Eldorado botanic” așa cum declara cu ani în urmă Al. Borza (3). Pe pantele defileului întîlnim păduri alcătuite din stejar pufos (*Quercus pubescens*) precum și alte specii de stejar ca: *Quercus virgiliana*, *Q. petraea*, *Q. daleschampi*, *Q. robur* (pe văile apelor), *Q. frainetto*, *Q. cerris*. Aici este singurul loc din țară, unde pe o suprafață redusă întîlnim aproape toate speciile de stejar. Alături de acestea se află specii sudice ca: alunul turcesc (*Corylus colurna*), cărpiniță (*Carpinus orientalis*), liliac (*Syringa vulgaris*), scumpie (*Cotinus coggygria*). Numărul speciilor ierboase rare și foarte rare este impresionant (peste 100), dintre care amintim: *Prangos carinata* (endemică pentru această zonă), *Agropyron panarmitanum*, *Ephedra distachya*, *Dianthus banaticus*, *Minuartia cataractarum* etc.

În prezent se fac pregătirile necesare în vederea constituirii unui parc internațional, ocrotit, în zona barajului, la care să participe țara noastră și R.S.F. Iugoslavia.

Pădurea de castani (*Castanea sativa*) de la Tismana-Pocruia are o suprafață de peste 200 ha, fiind apreciată ca „o insulă de vegetație submediteraneană” (17). Avînd în vedere că în țara noastră numai la Baia Mare se află o situație asemănătoare, reiese de la sine necesitatea acestei rezervații.

Pădurea Poiana Pleniței alcătuită din cer și gîrniță a intrat în atenția specialiștilor în ultima vreme, ca urmare a faptului că aici crește *Paeonia peregrina* (bujor românesc), ce dă o coloratură deosebită acestor locuri în luna mai. Organizarea serbărilor cîmpenești, care au început în acest an, vor aduce prejudicii bunei dezvoltări a acestei frumoase plante, specifică Balcanilor.

Fînețele de la Gighera, Valea Rea (lingă Segarcea) și Popoveni (lingă Craiova) prezintă importanță floristică prin bogăția de specii pe care o au, dintre care multe foarte rare (*Trifolium subterraneum*, *Ziziphora capitata*, *Dianthus kladovanus* și altele), precum și datorită faptului că reprezintă medii ecologice tipice (de sărătură, stepă, luncă).

Considerăm că este necesar să se treacă de la ocrotire provizorie la ocrotire definitivă.

Pădurea de la Botorogi alcătuită în principal din *Quercus robur* (stejar de luncă), este valoroasă intrucit aici crește planta ocrotită prin lege *Fritillaria meleagris*.

Rezervațiile Ciocîrlău (lingă Tg. Jiu), și Ponoare (lingă Baia de Aramă), au primit un pronunțat caracter turistic ca urmare a celor două specii de plante de mare efect estetic care cresc aici (*Narcissus stellaris* la Ciocîrlău și *Syringa vulgaris* la Ponoare).

În rezervații zoologice Oltenia este mai săracă, nu pentru că ar lipsi, ci prin faptul că nu sînt încă binecunoscute și studiate. Deocamdată s-a întocmit documentația pentru o rezervație ornitologică, în cotul Dunării, la Ciuperceni (lingă Calafat).

Rezervațiile speologice sînt cel mai binecunoscute și ocrotite, ca urmare a cercetărilor intense, întreprinse de către Institutul de speologie „Emil Racoviță”. Peșterile Topolnița, Cloșani, Cioaca cu Brebenei, Gura Plaiului, Muierii și Epuran, constituie o splendidă salbă dăltuită în carstul Olteniei. Minunate formațiuni carstice (stalactite, stalagmite, draperii, coloane și altele) și rare viețuitoare ale adîncurilor (*Cloşania winklerii*, *Polydesmus ollenicus*, *Gervaisia orghidani* etc.) vin să creeze o atmosferă inedită de basm.

Peștera Muierii, Cloșani, Cioaca cu Brebenei și Gura Plaiului sînt ocrotite prin H.C.M.-uri, iar pentru Topolnița și Peștera lui Epuran s-au întocmit toate formele pentru a fi ocrotite la același nivel.

În circuitul turistic intern și extern este dată, deocamdată, numai Peștera Muierii de la Baia de Fier.

Rezervațiile paleontologice sînt reprezentate prin două puncte fosilifere: Bahna (lingă Turnu Severin) și Bucovăț (lingă Craiova).

Punctul fosilifer de la Bahna, cu un număr de peste 400 specii fosile de vîrstă miocenă, este ocrotit prin lege. Dintre marile rarități de aici amintim: *Ostrea crassissima*, *Cerithium margaritaceum* și *Turritella subangulata*.

Punctul fosilifer de la Bucovăț, cunoscut prin numărul mare de unionide și viviparide de apă dulce, aparținînd ca vîrstă pliocenului superior, este ocrotit pe plan local, urmînd a se trece la ocrotire definitivă. Speciile rare ca: *Unio doljensis*, *Unio craiovensis*, *Viviparus craiovensis* și altele, constituie forme de mare interes științific.

Rezervația complexă din Paring este localizată în jurul lacului Gilcescu, ocrotindu-se în perimetrul ei obiective geologice (circuri și văi glaciare), botanice (plante rare din zona alpină), și zoologică (fauna alpină). Ea este în curs de reconsiderare, ținînd cont de importanța pe care o are pentru Oltenia.

Acest inventar sumar privind monumentele naturii din Oltenia care sînt în prezent în evidența Subcomisiei C.M.N. de la Craiova, nu este complet avînd în vedere că mai există obiective care merită atenție. Dintre acestea am putea aminti Muntele Pietra Cloșanilor și Cheile Sohodolului, cu o mare valoare botanică. Scopul nostru este, însă, de a prezenta într-un tablou, obiectivele cunoscute mai bine pînă în prezent, pentru a intra în atenția tuturor iubitorilor naturii.

De asemenea dorim să arătăm că repartizarea lor, îndeosebi în nordul Olteniei, impune crearea unei secții de științe naturale la Muzeul din Tîrgu Jiu, căci pînă la urmă muzeele de științe naturale trebuie să fie unitățile principale care să se ocupe de aceste comori ale naturii, întocmai cum cele de istorie se ocupă de cele de cultură materială. Comisia Monumentelor Naturii trebuie să devină un organ științific independent și la cel mai înalt nivel, cu sarcina de a îndruma și controla activitatea științifică a secțiilor muzeelor, care să se ocupe numai de monumentele naturii. Activitatea de voluntariat privind ocrotirea naturii, ce se desfășoară pînă în prezent în cadrul consiliilor județene de ocrotire a naturii este binevenită, dar nu îndestulătoare în acest secol de intense prefaceri pe harta țării noastre.

BIBLIOGRAFIE

1. Bazilescu Elena, *Animale, monumente ale naturii în colecțiile Muzeului Olteniei*. St. și Cercet. Muz. Olt., Craiova, 1969.
2. Bleahu M. și colab., *Peștera Topolnița*, Ocrot. nat., nr. 1, 1964.
3. Borza Al., *Notițe botanice din Riviera Olteniei*, Arhiv. Olt., nr. 18-19, 1925.
4. Buia Al., *Plante rare pentru flora R.P.R., existente în Oltenia* Ocrot. nat., 4, 1959.
5. Buia Al., Maloș C., *Ocrotirea naturii în Oltenia*, Craiova, 1963.
6. Călinescu R., *Din însemnările unui naturalist*, Arhiv. Olt., nr. 14, 1924.
7. Firu I., *Ghid turistic al Craiovei*, Craiova, 1963.
8. Ionescu-Argetoiaia, I. P. *Păsări rare, vizitatori ai țării noastre*, Arhiv. Olt., nr. 12, 1924.
9. Ionescu-Argetoiaia, I. P., *Pliocenul din Oltenia*, An. Inst. Geol. Rom., vol. VIII, Buc. 1914.
10. Macovei Gh., *Basenul terțiar de la Bahna*, An. Inst. Geol. Rom., t. III, nr. 1, 1909.
11. Maloș Ana, *Puncte fosilifere din Oltenia - monumente ale naturii*, St. și cercet. Muz. Olt., Craiova, 1969.
12. Maloș C. și colab., *Pădurea cu lălele peșterii (Fritillaria meleagris L.) de la Botorogi*, Ocrot. nat., nr. 1, 1967.
13. Maloș C. și colab., *Rezervații botanice din Oltenia*, St. și Cercet. Muz. Olt., Craiova, 1969.
14. Mitulescu N., *Peștera de la Cloșani*, Ocrot. nat., 5, 1960.
15. Păun M., *Împrejurimile orașului Craiova, important centru floristic și de vegetație*, Ocrot. nat., nr. 2, 1966.
16. Popescu M., *Contribuții la cunoașterea avifaunei munților Paring*, St. și Cercet. Muz. Olt., Craiova, 1969.
17. Pop E., Sălăgeanu N. și colab., *Monumente ale naturii din România*, Buc. 1965.
18. Pușcariu Val., *Peșterile din țara noastră*, Ocrot. nat., nr. 1, 1955.
19. Racoviță E., *Monumentele naturii*, Bul. C.M.N., Buc. 1935.
20. Racoviță E., *Evoluția și problemele ei*, Opere alese, Ed. Acad. R. S. România, București, 1964.
21. Ștefureac Tr., *Ocrotirea unor plante rare pe cale de dispariție în R.P.R.*, Natura, nr. 6, 1953.
22. Tâlpeanu M., *Ocrotirea păsărilor în lunca Dunării în Oltenia*, St. și Cercet. Muz. Olt., Craiova, 1969.
23. Thomas Fr. și colab., *Peștera lui Epuran*, Ocrot. Nat., nr. 2, 1966.